

hiányzik a fejlett porcellán- és bőripar megemlézése. Ha Hollandia ismertetése közben marschokkal és geestekkel terheljük meg a tanulókat (14. l.), akkor feltétlenül meg kell említenünk a Heidet. A 16. l.-on sajtóhiba „koninentális”. A 18. l.-on tévedés, hogy a növényzet délnyugaton örökzöld, inkább délkeleten. Irország délnyugati részén nincs szén (21. l.). Finnország népességének feltüntetésénél a svéd kisebbség hiányzik, pedig számra és műveltségre jelentős (26. l.). Ajánlatosabb lett volna a második füzetben az úgynevezett utódállamokat alaposabban feldolgozni. III. füzet: Felesleges Észak-Ázsia lakói közül tíz különféle népességet felsorolni. Az oázisoknak nem jellemző növénye a kávé (5. l.). Kissé nevetségesen hat a lakosság foglalkozásának elsorolásában ez a kifejezés: rablás (14. l.). A 15. l.-on hiányzik a szerkezeti elemek jelzőkulcsa. A Kongó-medence szerkezeti rajza túlságosan egyszerűsítve van, hasonló elnagyolással találkozunk a 22. l.-on, Észak-Amerika ásványkinceseinek rajzán. A nem szakember ezek után könnyen azt gondolhatná, hogy a szóbanforgó földrész nyugati oldalán mindenütt rengeteg az arany és ezüst. A IV. füzetben több ismert ábrát találunk. Ezek az előző füzetben közöltek egyszerű ismétlései. Ez az eljárás helytelen, mert nincs tekintettel a gyermekek lelki fejlődésére. Ebben a füzetben hibáztatjuk a sok idegen kifejezést. A füzetek, miként fentebb is hangsúlyoztuk, elsősorban a polgári iskolák számára készültek s ezek növendékeivel igazán kár megtaníttatni a hydrosphaera, atmosphaera, biosphaera, centrosphaera és hasonló görög-latin idegenszavakat.

A földrajzi rajzok készítése közben nem annyira az egyes tájak, országok és közigazgatási egységek határainak megrajzolása a fontos, mint inkább azoknak tartalommal való megtöltése. Az utóbbi ad tárgyi anyagot és segíti elő az annyira sürgetett földrajzi gondolkozást. A határoknak lehetőleg szabatos megrajzolása még mindig a régimódi *térképajzolásra* emlékeztet. Hogy pedig ez mellékes, azt semmi sem bizonyítja beszédesebben, mint az a körülmény, hogy az utóbbi időben egyre több eljárás igyekszik ezt megkönnyíteni. Néha-nyan kivágják kemény papirosból a tárgyalandó területet s ennek segítségével a tanulók néhány pillanat alatt lerajzolják a körvonalakat. A német Westermann gumibélyegzőt készített erre a célra, s ezt egyszerűen beleütik a rajzfüzetbe. Schlossernek címben jelzett vázlatfüzeteiben ez a mellékszerepet játszó kérdés igyekszik újra az első vonalba jutni. Egyik-másik lapon azután már szinte túlságba megy (például II. füzet 4., 6., 8., 12. l.). Itt valóságos rejtvény előtt áll a tanuló. Ez az eljárás hosszadalmasságánál fogva csak eltereli a figyelmet arról, ami felé Kendoff vázlatái olyan pompás útmutatást és irányítást adnak.

Karl János.

Dr. Tóth Zoltán: Általános gyógypedagógia. Budapest, 1933. A Magyar Gyógypedagógiai Társaság kiadása. 278 l.

Nemcsak a hazai, hanem a külföldi pedagógiai irodalomban is ez a legelső és ma még egyedülálló munka, amely a fogyatékoság ügyére vonatkozó összes egyetemes kérdéseket tartalmazza.

Sem az általános nevelés- és oktatásüggyel leginkább törődő államok, sem azok az országok, ahol a gyógypedagógia mind elméleti, mind gyakorlati

téren igen fejlett, de még az alapos rendszerek hazája, Németország sem tudnak felmutatni a gyógypedagógia fogalmát helyesen meghatározó és egész területét átfogó általános elméleti munkát. Számos könyv foglalkozik ugyan a gyógypedagógia fogalmának kifejtésével s elméletének felépítésével, azonban vagy alap gondolatuk helytelen, meghatározásaiuk tövesek, célját félreismerik, vagy a gyógypedagógiának csak egy-egy alkalmazott részletkérdését tárgyalják, nem teljesekek, tágak vagy szűkek, a fogyatékosok ügyének egész rendszerét nem ismerik fel és nem fogják át.

A gyógypedagógia, miként a többi tudományok, szintén empirikusan fejlődött. Amikor azonban a gyakorlat elérkezett ahhoz a határhoz, amelyen túl célszerűen és tudatosan csak teljes és helyes elmélet vezetheti, a gyakorlat fölé a gyakorlatot igazoló és továbbfejlesztő elmélet felépítése vált szükségessé. Az elméleti elmélyülésnek azonban sok kerékkötője volt: az irányjelzés hiánya, a fogalmak meg nem egyezése, sőt látszólagos ellentéte, a használatos kifejezések homályossága és többirányú értelmezése, végül az a felfogás, amely a gyógypedagógia lényegét fel nem ismervén, csak oktatási problémát látott benne. Ezeket a nehézségeket győzi le és tudományos teljes rendszert állít fel ez a könyv. Aki írta, nemcsak a gyógypedagógia elméletének megteremtője, a gyakorlatnak mestere, hanem egy világszerte egyedülálló gyógypedagógiai főiskola szervezője.

A gyógypedagógia szó elemzéséből indul ki. Ebben a helyes intuícióval megalkotott szóban egyfelől benne van a gyógyítással való kapcsolat. Mint ahogy az orvostudomány a betegség okainak s ezáltal magának a betegségnek megszüntetésére törekszik, ugyanúgy törekszik a gyógypedagógia a fogyatékosokból származó csökkentértékűséget előidéző okok és okozatok megszüntetésére, tehát mindkettő a normális állapot elérésére. Másfelől ez a szó jelenti a pedagógiához való tartozását. A gyógypedagógia is pedagógia, amely a normálisok pedagógiájával kapcsolatban, vele párhuzamosan áll fenn s fejlődik. Az egészséges és a beteg ember viszonyának megfelelően aránylik egymáshoz a normálpedagógia és a gyógypedagógia kettőssége.

A gyógypedagógia meghatározása nem definíció útján történik. Induktív módszerrel fejt ki a gyógypedagógia fogalmából a benne levő tartalmakat s az egész fogalomkörét a legátfogóbb problémáktól a legkisebb részletekig így tárja fel. A gyógypedagógia fogalma alá rendelt egyik főfogalom, a *gyógyító-nevelői gondolat*, megjelöli az egész nevelői gondolkodás irányát, a másik főfogalom, a *gyógyító-nevelői tevékenység* pedig az összes gyakorlati ténykedésekre vonatkozik.

E két főfogalom részletes kifejtése után a munka a gyógypedagógia disciplinarendszerének feltárással foglalkozik. A gyógypedagógiának mint tannak a gyógyító-nevelői gondolat alapján való meghatározása így hangzik: „Az általános gyógypedagógia oly disciplina, mely a csökkentértékű és egyoldalúlag fejlett gyermekek, valamint ifjak testi és lelki változásainak okaival kapcsolatban a nem normális változások értékének emelésével és a normálison felüliek értékesítésével egészséges tevékenységi terv alapján foglalkozik.“

Az általános gyógypedagógia, más néven gyógyító-nevelés általános elmélete két főproblémakörre oszlik: az összes iskolai problémákat magába foglaló *általános gyógyító-neveléstanra* és az összes társadalmi kérdéseket magába záró *általános fogyatékoságügyi társadalompolitikára*. Elhez még a gyógypedagógia *története* is hozzátartozik.

Igy tehát a gyógypedagógia a fogyatékos egyén születését megelőzőleg tevékenységet fejt ki, védvén a társadalmat a normálison aluli értékek keletkezésétől. Ha a fogyatékoság mégis létrejött, megadja a csökkentértékű egyéneknek azokat a gyakorlati és szellemi ismereteket, melyekkel fenntarthatja magát, igyekszik őt a normális életre képesé tenni s a normálisok társadalmába visszahelyezni. Felöleli tehát a normálpedagógia egész rendszerének megfelelően az óvodát, az elemi, középső, felső és szakoktatást, de ezen túl és ennél teljesebben a lehető legkiterjedtebb értelemben foglalkozik a csökkentértékű egyénnel egész élete során.

A gyógypedagógia ezzel a művel lesz igazán tudománnyá, szűnik meg könnyörületen nyugvó, megtűrt ténykedés lenni s válik a normálpedagógiához hasonlóan a társadalom életében számottevő politikummá. A gyógypedagógia történetében új szakasz kezdődik meg vele: a csaknem holtpontra jutott fejlődésnek ma még szinte beláthatatlan értékű és erejű lendületet ad. A külföldi szakemberek körében is ez az ítélet alakult ki. Az érdeklődés és a nyomában járó komoly, őszinte elismerés arra enged következtetni, hogy kívánatos a műnek különféle nyelvekre való fordítása. Ez a könyv azon csekélyszámú munkák közé tartozik, melyek világsikerre számíthatnak és arra jogosultak. S amily sajnálattal állapítja meg Theodor Heller, hogy nem német ember a szerzője, annyira büszkék lehetünk mi arra, hogy magyar kézből, nálunk jelent meg.

Kozmutza Flóra.

Bobula Ida dr.: A nő a XVIII. század magyar társadalmában. Budapest, 1933. Kiadja a Magyar Társadalomtudományi Társulat. (N. 8-r., 199 l.)

Az olyan művelődéstörténeti tárgyú monográfiák, aminő az előttünk levő, mely speciális magyar anyagával szerencsésen egészíti ki a Goncourt-fivéreknek már 1862-ben megjelent *La femme au XVIIIe siècle* c. pompás tanulmányát, föltétlenül érdekesek és becsesek szociográfiai és neveléstörténeti szempontból is. Goncourt-ék voltak az elsők, kik — a regényírás mellett — aprólékos gonddal gyűjtve az „emberi dokumentumok”-at, finom részletmegfigyeléseiket, egy csomó kor- és művelődéstörténeti tanulmányt írtak s először használták az addigi összefüggő nagyobb kútfőkön kívülálló történeti forrásokat, röpiratokat, mémoires-okat, metszeteket, katalógusokat, hogy a régi korokat külsőségeikben és lélektani részleteikben is minél teljesebben életre támasszák. Kedvenc tanulmányuk tárgya a XVIII. század volt, amelynek említett műyükben főleg érdekes és mozgalmas életű nőalakjait idézték föl napjaink érdeklődésének reflektorfényébe.

Ennek a Goncourt-fivérektől nemesak népszerűvé tett, hanem művészié is avatott művelődés- és társadalomtörténeti iskolának hivatott tagjaként jelentkezik Bobula Ida szóban lévő könyvével.